

PERSONA NON GRATA: CHARLES C. BOYCOTT

RIGÓ BALÁZS

JOG.
történet

A HUN-REN-ELTE
Jogtörténeti Kutatócsoport
blogja

A SZERZŐ:

DR. RIGÓ BALÁZS

EGYETEMI ADJUNKTUS

ELTE ÁJK RÓMAI JOGI ÉS
ÖSSZEHASONLÍTÓ JOGTÖRTÉNETI
TANSZÉK

RIGO.BALAZS@AJK.ELTE.HU

2024. január 8.

Kétes hírnévvel jár, ha valakiről egy társadalmi jelenséget neveznek el. Ehhez nem elég, ha az adott személy hatással van a környezetére, arra is szükség van, hogy a nyelv befogadja azt a szóalakat, ami az adott személy nevéből származik. Az angol nyelv ebben a minőségében rendkívül rugalmas, hiszen a to odabiggyesztése révén tulajdonképpen bármiből azonnal igét, pontosabban főnévi igenevet lehet képezni. Az angol világnyelvvé válása mögött előbb a Brit birodalom, utóbb az USA gazdasági-politikai súlya, valamint a média is szerepet játszott. Tehát hiába létezik egy

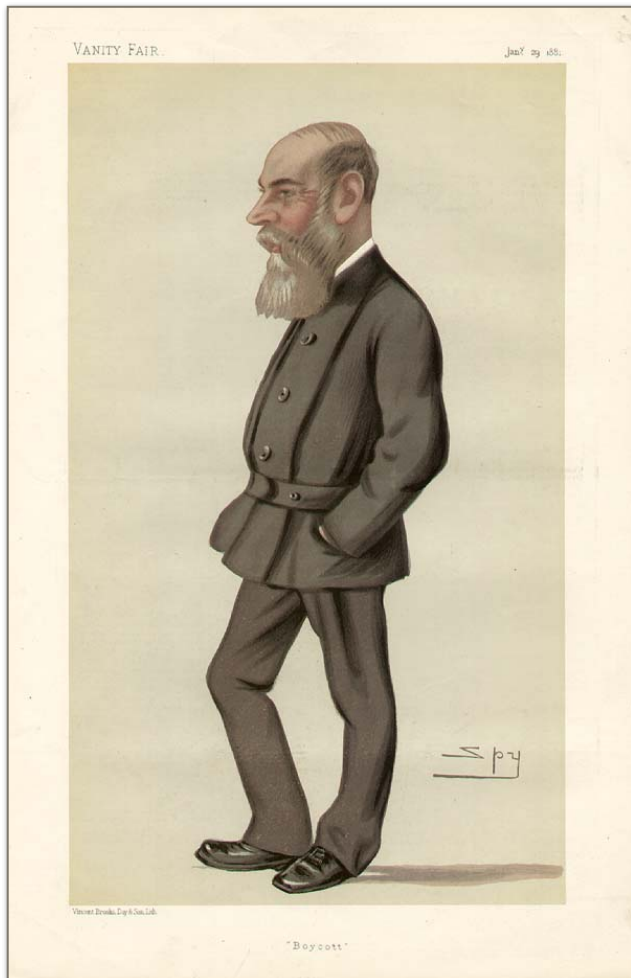
több száz éves jelenség, annak leírását bármikor kiszoríthatja egy angol szóalak. Ezt az utat járta be a politikai-gazdasági-társadalmi kapcsolatok megszakítása mint magatartásforma és annak később világ-szerte elterjedt megnevezése: a bojkott.

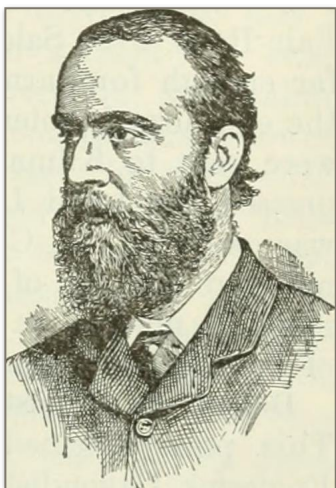
Az athéniai, amikor meg akarták szakítani a kapcsolatot a poliszra veszélyesnek tartott személlyel, akiről azt feltételezték, hogy zsarnokságra tör, cserépszavazás, osztrakizmosz révén tíz évre száműzték. A szavazás erejét az adta, hogy azonnal jogerőre lépett, a veszélyesnek ítélt személynek másnap el kellett hagynia Athént. A kapcsolatok megszakítására, adott személy kiközösítésére az angol nyelv mai napig használja a to ostracize igealakot, amely magatartás eredetileg politikai-társadalmi értelemben vett kapcsolatmegszakítást jelölt.

Napóleon, igaz politikai céljai érdekében, de már a gazdasági kapcsolatok megszakítására törekedett, amikor a kontinentális zárlat révén megkísérelte Nagy-Britanniát térdre kényszeríteni. Azt feltételezte, hogy ha az európai országok nem vásárolnak brit ipari és mezőgazdasági javakat, akkor a birodalom gazdaságilag összeroppan. Ez az elképzelés elbukott, mivel a brit ipar javait sem a Napóleonnal ellenséges, sem a vele szövetséges országok, sőt még Franciaország sem nélkülözhetette. Oroszország pedig a kezdetektől fogva nem vett benne részt. A gazdasági károk általi politikai nyomásgyakorlás így kudarcot vallott.

A közgazdaságtan ma a protekcionizmus kifejezést használja arra, amikor egy állam magas behozatali vámmal védi a hazai termékeket a külföldiektől, tehát az importot hátráltatja, miközben az áruk exportját alacsony kiviteli vámmal segíti elő. Ebben az esetben a gazdaságpolitika célja, hogy a gazdasági szereplők a lehető legkevésbé végezzenek importot, azt hazai termékekkel, nyersanyagokkal helyettesítsék. Kicsit líraiabban megfogalmazva, hogy kiközösítsék az import árukat a piacról. Bár a protekcionizmus a mai napig a nyelv részét képezi, kizárólag a gazdasági védőintézkedések összefoglaló elnevezése. A fenti jelenségek együttes leírására, azaz arra, ha valakit akár politikai, akár társadalmi értelemben kiközösítünk, avagy gazdaságilag nem vesszük figyelembe, így elsősorban nem vásárolunk tőle árut, már a bojkott, bojkottál szavakat használjuk.

A bojkott Charles Cunningham Boycott (1832-1897) nevéből származik. Boycott Írországbán, Mayo megyében volt Lord Erne intézője. Ebben a minőségében a gróf birtokaiért felelt, azt bérbe adta, üzemeltette, kezelte. A helyi lakosokkal azonban többször konfliktusa támadt, mivel nemcsak szigorú, rugalmatlan, kíméletlen, gőgös és kicsinyes volt, hanem az angol elnyomást is megtestesítette. A kiközösítés közvetlen kiváltó oka pusztán az volt, hogy a gyér termés ellenére a lord nem akarta megfelelő mértékben leszállítani a bérleti díjat. A tárgyalást természetesen Boycott végezte, akivel a





feldühödött bérlők és a helyi közösség megszakított minden kapcsolatot. Ez azonban kevés lett volna a világhír felé, hiszen a földesúr nevében a bérlőket elnyomó intéző személye általános embertípus a történelem során. Boycott azonban egy pillanatra a történelmi folyamatok keresztútjába került, benne testesült meg mind az a társadalmi-politikai jelenség, közelebbről az ír földháború (1879-1882), ami robbanást idézett elő.

A 19. század második felében előbb az ír bérlők földért való küzdelme, utóbb már magáért az önkormányzatért (Home Rule) való harc került előtérbe. 1867-ben a hadsereg újabb felkelést nyomott el, vezetőiket az ún. Manchester-i mártírokat kivégezték. A felkelés azonban nem maradt hatástalan. 1870-ben William Gladstone elfogadtatta az első ír földtörvényt. Ennek célja az volt, hogy védelmet nyújtson az ír bérlőknek a földesurakkal szemben. Az írek három fő követelése az igazságos földbér, a rögzített bérletidő és a bérlőnek a bérleti jog eladására vonatkozó szabad-

sága volt. A probléma alapját a bérbeadók és bérlők egyenlőtlenség jogi státusza adta. A törvény ezen kívánt változtatni, amennyiben a földesuraknak immáron szerződést kellett kötni a bérlőkkel, akik ezáltal törvénnyel védett jogi biztosítékot nyertek a földhasználatra, azaz nem lehetett őket kismizmizni, a földről elűzni. Az 1870-es törvény azonban könnyen kijátszható volt, hiszen a bérlő is mondhatta, hogy nem kíván bérleti szerződést kötni. Ehhez a földesuraknak egyszerűen csak elfogadhatatlanul magasra kellett szabni az új szerződés feltételeit így a korábbi bérlő maga állt el a szerződéstől. A visszaélések egyre növekvő ellenálláshoz vezettek, és 1879-ben megszületett az Ír Nemzeti Földliga. Tagjai arra kötelezték magukat, hogy nem dolgoznak olyan földesúrnak, aki bérlőit kiforgatta, nem kötnek bérleti szerződést olyan földre, amely az előző bérlő elűzésével válik szabaddá, valamint – és Charles Boycott szempontjából ez a majd 1880 szeptemberében bekövetkező történelmi pillanat oka – sem az új bérlőkkel, sem a földesurak ügyintézőivel nem működnek együtt.

A bojkott gyorsan terjedt, ráadásul a sajtó is egyre inkább kezdett foglalkozni az ügygel, ezért az angol politikának is lépni kellett. Az időközben újra hatalomra került Gladstone már 1881-ben elfogadtatta a második ír földtörvényt, amely biztonságot igyekezett nyújtani a bérlőknek. A törvény a visszaéléseknek próbálta elejét venni, minthogy megtiltotta a

bérlő elűzését, ha az fizette a bérleti díjat, továbbá különbírókat állított fel a „méltányos bérleti összeg” megállapítására. Az angol törvényhozás azonban ezzel elkészt, mert a tiltakozás és a szolidaritás már országos volt. A kormány ekkor keményebb eszközökhöz folyamodott, ún. kényszerítő törvényt fogadtatott el, amely felhatalmazta a hatóságokat, hogy mindazokat, akik a Földliga akcióiban részt vesznek, vagy őket támogatják, gyanú alapján letartóztassák, sőt ítélet nélkül fogva tarthassák.

Így került börtönbe 1881-ben Charles Parnell, a kor-szak meghatározó politikusa, protestáns ír földbirtokos és képviselő, egyben a Földliga elnöke, azzal a gyanúval, hogy a liga tagjait erőszakos cselekedetre biztatta. Tiltakozásul gyűjtogatás, gyilkosságok történtek. A kormány ezért tárgyalásokat kezdett Parnell-lel és a Földliga más, letartóztatott tagjaival. A dublini Kilmainham börtönben 1882 májusában kötött megállapodás értelmében a kormány anyagi kompenzációt ígért a bérleti díjukkal elmaradt parasztoknak, cserébe Parnell vállalta, hogy elejét veszi az erőszakhullámnak és a Földliga parlamenti eszközökkel harcol tovább. Ezzel az egyezséggel azonban nem mindenki értett egyet. Pár nap múlva a dublini Phoenix-parkban meggyilkolták az írüggyek államtitkárát és helyettesét. Parnell elhatározta magát a szélsőségektől, és a kormány sem alkalmazott megtorlást, neki is érdekében állt az egyezmény betartása és az ír nemzeti mozgalom

lecsendesítése. 1882 után Parnell átszervezte a Földligát, és az így létrejött Nemzeti Liga fő feladatának a Home Rule kiharcolását tekintette...¹

Hivatkozások:

¹ A bejegyzés megírásához felhasználtuk: Moody, T. W. – Martin, F. X. (szerk.): Írország története. Budapest, 1994, Corvina, pp. 190-202. Vadász Sándor (szerk.): 19. századi egyetemes történelem 1789-1914. Európa és az Európán kívüli országok. Budapest, 2011, Osiris, p. 154. Ross, David: Ireland. History of a Nation. New Lanark, 2009, Geddes & Grosset, p. 236-242.

Képek elérhetősége:

1. oldal: [https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Boycott#/media/File:Charles_Cunningham_Boycott_\(Vanity_Fair\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Boycott#/media/File:Charles_Cunningham_Boycott_(Vanity_Fair).jpg)
Letöltés ideje: 2024. január 5.
2. oldal: <https://www.otd.ie/index.php/2016/06/19/19-june-charles-boycott-2/>
Letöltés ideje: 2024. január 5.